

עברין תמן, פיון דמטא לגבייהו שרי לאתחברא תמן, (עד
פאן סתרי תורה)

**ויסע משם אברהם ארצה הנגב. כל מטלנוי
הוּו לְסִטְרָא דְדְרוּמָא (דף קיא ע"ב) יתיר
מִסִּטְרָא אַחְרָא, בְּגִין דְּהָא בְּחֻכְמָתָא עֲבַד
לְאַתְדַּבְּקָא בְּדְרוּמָא:**

**ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי היא.
תנינן (פיון) לא ליבעי ליה לבר נש
לסמכא על ניסא, ואי קדשא בריה הוא
ארחיש ניסא לבר נש, לא אית ליה לסמכא
(תריד) על ניסא זמנא אחרא. בגין דלאו בכל
שעתא ושעתא אתרחיש ניסא.**

**ואי ייעול בר נש גרמיה באתר דנזקא
אשתכח לעינא, הא פקע כל זכותיה
דעבד בקדמיתא ואוקמוה. כמה דאת אמר,
(בראשית לב) קטונתי מפל החסדים ומפל
האמת וגו'. ואברהם פיון דסליק ממצרים
ואשתזיב זמנא חדא, השתא אמאי אעיל
גרמיה בצערא בקדמיתא ואמר אחתי היא.
אלא אברהם לא סמיה על גרמיה כלום,
וחמא שכנינתא תדיר בדיוורה דשרה
ולא אעדי מתמן, ובגין דהות תמן, אסמיה
אברהם ואמר אחתי היא כמה דכתיב (משלי
ז) אמר לחכמה אחתי את. ובגין פה אמר
אחתי היא (ס"א את):**

**ויבא אלהים אל אבימלך וגו'. וכי קדשא
בריה הוא אתא לגבייהו דרשיעיא
כמה דכתיב, (במדבר כב) ויבא אלהים אל
בלעם. (בראשית לא) ויבא אלהים אל לבן.
אלא ההוא ממנא שליחא דאתפקדא עלייהו
הוה, בגין דכלהו כד עבדי שליחותא
נטלי שמא דא, ומסטררא דדינא קא
אתיין. ועל דא ויבא אלהים אל אבימלך בחלום ויאמר**

מכלם, אותו שיודע לפתות בני
אדם, ויוצא מביניהם ויושב בדרך
שרה שכל בני העולם עוכרים
שם. פיון שמגיע אליהם, מתחיל
להתחבר עמם (ולפתוחם). (עד כאן סתרי
תורה).

ויסע משם אברהם ארצה הנגב.
כל מסעותיו היו לצד דרום יותר
מלצד אחר, משום שהרי בחכמה
עשה להדבק בדרום.

ויאמר אברהם אל שרה אשתו
אחתי הוא. שנינו, (פיון) לא צריף
אדם לסמך על הנס, ואם הקדוש
ברוך הוא מרחיש נס לכן אדם,
אין לו לסמך תמיד על נס בפעם
אחרת, כי לא בכל שעה ושעה
מתרחש נס.

ואם יכניס אדם את עצמו למקום
שהנזק מצוי לעין, הרי פקעה כל
זכותו שעשה בפתלה ובארורה,
כמו שנאמר (בראשית לב) קטנתי מפל
החסדים ומפל האמת וגו'.
ואברהם, פיון שעלה ממצרים
ונצול פעם אחת, פעת למה הכניס
את עצמו בצער כבתחלה ואמר
אחתי הוא?

אלא אברהם לא סמך על עצמו
כלום, שראה את השכינה תמיד
במדורה של שרה ולא זזה משם,
ומשום שהיתה שם, סמך אברהם
ואמר אחתי הוא, כמו שכתוב
(משלי ז) אמר לחכמה אחתי את,
ולכן אמר אחתי הוא.

ויבא אלהים אל אבימלך וגו'. וכי
הקדוש ברוך הוא בא אל רשעים?
כמו שכתוב (במדבר כב) ויבא אלהים
אל בלעם, (בראשית לא) ויבא אלהים
אל לבן? אלא אותו ממנה השליח
שמפקד עליהם היה משום שכלם,
כשעושים שליחות, נוטלים השם
הזה, מצד הדין הם באים. ועל זה
ויבא אלהים אל אבימלך בחלום

ויאמר

לו הנך מת על האשה אשר לקחת וגו'. רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב) שפת אמת וגו'. שפת אמת תכון לעד. דא אברהם, דכל מלוי בקדמיתא ובסופא הוה באמת. ועד ארגיעה לשון שקר. דא אבימלך. באברהם נאמר ויאמר אברהם אל שרה אשתי אחתי היא. דא בקדמיתא, דאמר בגין שכינתא דהות עמה דשרה אחתי היא, ואברהם בחכמתא עבד. מאי טעמא (דף קיב ע"א) בגין דאברהם מסטרא דימינא איהו, אמר אחתי היא, ורזא כמה דאת אמר, (שיר השירים ה) אחתי רעיתי יונתי תמתי. ועל דא אברהם קרא לה תדיר אחתי, בגין דאתדבק בהדה, ולא יתעדון (ויקרא קב) דא מן דא לעלמין.

רסוף מה כתיב וגם אמנה אחתי בת אבי היא אף לא בת אמי. וכי הכי הוה. אלא כלא בגין שכינתא קאמר, אחתי היא בקדמיתא, דכתיב אמר לחכמה אחתי את. ולבתר וגם אמנה. מאי וגם. לאתוספא על מה דקאמר בקדמיתא. אחתי בת אבי היא ברתיה דחכמה עלאה, ובגין כך אתקרי אחתי ואתקרי חכמה. אף לא בת אמי. מאתר דשירותא דכלא סתימא עלאה. ועל דא ותהי לי לאשה באחיה בחביבותא דכתיב, (שיר השירים ב) וימינו תחבקני וכלא רזא דחכמתא איהו. תא חזי, בקדמיתא כד נחתו למצרים הכי קאמר בגין לאתדבקא בגו מהימנותא, וקרא לה אחתי, בגין דלא יטעון גו אנון דרגין דלבר. אוף הכא אחתי, בגין דלא אתעדי מגו מהימנותא כדקא יאות. דהא אבימלך וכל אנון יתבי ארעא הוה אזלי בתר פולחנא נוכראה, ואיהו אתדבק גו מהימנותא, ובגין כך עאל לתמן ואמר אחתי,

הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת וגו'. רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב) שפת אמת תכון לעד - זה אברהם, שכל דכריו בהתחלה ובסוף היו באמת. ועד ארגיעה לשון שקר - זה אבימלך. באברהם נאמר, ויאמר אברהם אל שרה אשתי אחתי הוא. זה בהתחלה שאמר משום השכינה שהיתה עמה של שרה אחתי היא, ואברהם עשה בחכמה. מה הטעם? משום שאברהם הוא מצד הימין, אמר אחתי הוא, וסוד כמו שנאמר (שיר ה) אחתי רעיתי יונתי תמתי. ועל דא אברהם קרא לה תמיד אחותי, משום שנדבק עמה, ולא יזוזו זה מזה לעולמים.

רבסוף מה פתוב? וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אף לא בת אמי. וכי כך היה? אלא הכל משום השכינה אמר אחתי הוא בהתחלה, שפתוב אמר לחכמה אחתי את. אחר כך וגם אמנה. מה זה וגם? להוסיף על מה שאמר בתחלה. אחתי בת אבי הוא, הבת של החכמה העליונה, ולכן נקראת אחותי ונקראת חכמה, אף לא בת אמי, מהמקום של ראשית הכל הנסתר העליון. ועל זה ותהי לי לאשה, באחיה וחביבות, שפתוב (סם ב) וימינו תחבקני, והכל סוד של חכמה. בא ראה, בהתחלה כשירדו למצרים כך אמר בשביל להדבק בתוך האמונה, וקרא לה אחתי כדי שלא יטעו לתוף אותם הדרגות שבחוץ. אף פאן אחתי, כדי שלא יזוזו מתוך האמונה כראוי. שהרי אבימלך וכל אותם יושבי הארץ היו הולכים אחר עבודה זרה, והוא נדבק בתוף האמונה ומשום כך נכנס לשם

מה אֲחוֹת לֹא אֶתְפָּרֵשׁ מֵאֲחָא לְעֵלְמִין אוֹף
הָכָא. דְּהָא אֶתְתָּא יְכִילַת לְאֶתְפָּרֵשׁ אֲבַל
אֲחוֹת לֹא אֶתְפָּרֵשׁ, דְּהָא תְרִין אַחִין לֹא יְכַלִּין
לְאֶתְפָּרֵשׁ לְעֵלְמִין וְלְעֵלְמִי עֵלְמִין.

וּבְגִין כֶּף אָמַר אַבְרָהָם אַחְתִּי הִיא, דְּהָא
כְּלַהוֹן הוּוּ לְהוֹטִין גּוֹ טְהָרִי כְכַבֵּי
וּמְזִלִי וּפְלַחִי לוֹן, וְאַבְרָהָם הָוָה מִתְדַבֵּק גּוֹ
מִהֵימְנוּתָא וְאָמַר אַחְתִּי דְלֹא נִתְפָּרֵשׁ לְעֵלְמִין.
וְסִימְנִיף (ויקרא כא) וְלֹאֲחוֹתוֹ הִבְתּוּלָה דְאֶתְמַר
לְכֹהֵן, אֶתְרָא דְאַבְרָהָם שְׂרִיא בִיהַ.

כְּתִיב, (דברים י) אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִירָא אוֹתוֹ תַעֲבֹד
וּבוֹ תִדְבֹק וּבִשְׂמוֹ תִשָּׁבַע. הַאִי קָרָא
אוּקְמוּהָ. אֲבַל תָּא חֲזִי, לִיְיָ אֱלֹהֶיךָ תִירָא לֹא
כְּתִיב, אֲלֹא אֵת (דף קיב ע"ב) יְיָ, מָאִי אֵת, דָּא
דְרָגָא קְדָמָא אֶתְר דְּחֵלָא דְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא,
וּבְגִין כֶּף כְּתִיב תִירָא, דְתַמָּן בְּעֵי בַר נֶשׁ
לְדְחֵלָא קָמִי מְאָרִיָּה (קדשא בְרִיךְ הוּא) בְּגִין דְאִיהוּ
(ב') דִּינָא.

וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד. דָּא דְרָגָא עֵלְאָה דְקִיּוּמָא עַל
הַאִי דְרָגָא תַתָּא, וְלֹא מִתְפָּרֵשׁ אֵין
לְעֵלְמִין, אֵת וְאוֹתוֹ, דָּא בְדָא דְבַקִּין וְלֹא
אֶתְפָּרֵשׁ. מָאִי וְאוֹתוֹ. דָּא אֶתְר בְּרִית קְדִישָׁא
אוֹת לְעֵלְמִין. דְּהָא פּוֹלְחָנָא לֹא שְׂרִיא בְּאֵת
וְלֹאֵו אִיהוּ לְמַפְלַח אֲלֹא לְמַדְחַל, אֲבַל
פּוֹלְחָנָא אִיהוּ לְעֵילָא, וּבְגִין כֶּף וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד.
וּבוֹ תִדְבֹק. בְּאֶתְר דְאִיהוּ דְבַקוּתָא לְאֶתְדַבְּקָא
דְאִיהוּ גּוּפָא דְשְׂרִי בְּאֶמְצַעִיתָא. וּבִשְׂמוֹ

תִשָּׁבַע אֶתְר שְׂבִיעָאָה דְדִרְגִין. וְסִימְנִיף (ירמיה ל)
וְאֵת דָּוִד מִלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. בְּגִין כֶּף
אֶתְדַבֵּק אַבְרָהָם בְּמֵהֵימְנוּתָא כַּד נַחַת לְמִצְרַיִם
וְכַד אֲזַל לְאַרְעָא דְפְלִשְׁתִּים. לְבַר נֶשׁ דְּבַעָא
לְנַחְתָּא גּוֹ גּוּבָא עֲמִיקָא. דְּחִיל דְלֹא יְכִיל
לְסַלְקָא מִגּוֹ גּוּבָא, מָה עֲבַד קָשֶׁר חַד קָשֶׁרָא

וְאָמַר אַחְתִּי. מָה הָאֲחוֹת לֹא
נִפְרְדַת מִן הָאֲחָ לְעוֹלָמִים - אָף
כָּאֵין. שְׂהָרִי אִשָּׁה יְכוּלָה לְהַפְרֹד,
אֲבַל אֲחוֹת לֹא נִפְרְדַת, שְׂהָרִי שְׁנֵי
אַחִים לֹא יְכוּלִים לְהַפְרֹד
לְעוֹלָמִים וְלְעוֹלְמִי עוֹלָמִים.

וְכֵן אָמַר אַבְרָהָם אַחְתִּי הוּא,
שְׂהָרִי כָלָם הֵינּוּ לְהוֹטִים בְּתוֹף
קְשָׁרִי הַכּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת וְעוֹבְדִים
אוֹתָם, וְאַבְרָהָם הֵינּוּ דְבַק בְּתוֹף
הָאֶמוּנָה, וְאָמַר אַחְתִּי, שְׂלֹא
נִפְרַד לְעוֹלָמִים. וְסִימֵן לְדַבְּר -
(ויקרא כא) וְלֹאֲחוֹתוֹ הִבְתּוּלָה,
שְׂנֵאֲמַר לְכֹהֵן הַמְּקוֹם שְׂאַבְרָהָם
שְׂרִי בּוֹ.

כְּתוּב (דברים י) אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא
אוֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבֹק וּבִשְׂמוֹ
תִשָּׁבַע. הַפְּסוּק הֵינּוּ בְּאֵרוּהוּ.
אֲבַל בַּא רָאָה, לְה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא
לֹא כְתוּב, אֲלֹא כְתוּב אֵת ה'. מָה
זֶה אֵת? זֶה הַדְּרָגָה הָרֵאשׁוֹנָה,
הַמְּקוֹם שֶׁל יְרֵאת הַקְּדוּשׁ בְּרוּף
הוּא, וְלִכֵּן כְּתוּב תִירָא, שְׂשֵׁם
אָדָם צְרִיף לִירָא לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ (הַקְּדוּשׁ

בְּרוּךְ הוּא), מִשּׁוּם שֶׁהוּא (בֵּית) דִּין.
וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד - זֶה הַדְּרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה
שְׂעוֹמְדַת עַל הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה
הַזֹּה, וְלֹא נִפְרְדִים לְעוֹלָמִים. אֵת
וְאוֹתוֹ זֶה עִם זֶה דְבַקִּים וְלֹא
נִפְרְדִים. מָה זֶה וְאוֹתוֹ? זֶה מְקוֹם
בְּרִית הַקְּדוּשׁ, אוֹת לְעוֹלָמִים.
שְׂהָרִי עֲבוּדָה לֹא שׁוֹרָה בְּאוֹת
וְאֵינּוּ לְעַבְד אֲלֹא לִירָא, אֲבַל
הַעֲבוּדָה הִיא לְמַעְלָה, וְלִכֵּן וְאוֹתוֹ
תַעֲבֹד.

וּבוֹ תִדְבֹק - בְּמְקוֹם שֶׁהוּא
דְבַקוּת לְהַדְבֵּק שֶׁהוּא גּוּף
שְׂשׁוֹרָה בְּאֶמְצַע. וּבִשְׂמוֹ תִשָּׁבַע
- הַמְּקוֹם הַשְּׂבִיעִי שֶׁל הַדְּרָגוֹת,
וְסִימֵן לְדַבְּר - (ירמיה ל) וְאֵת דָּוִד
מִלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. מִשּׁוּם
כֶּף נִדְבַק אַבְרָהָם בְּאֶמוּנָה כְּשִׁירַד
לְמִצְרַיִם וּכְשֶׁהִלֵּךְ לְאַרְץ
פְּלִשְׁתִּים. לְאָדָם שְׂרָצָה לְנִדְרַת

לבור עמק, פחד שלא יוכל לעלות מתוף הבור, מה עשה? קשר קשר אחד של חבל למעלה מהבור. אמר, הואיל וקשרתי קשר זה, מפאן והלאה אכנס לשם. כף אברהם, בשעה שרצה לרדת למצרים, עד שלא ירד לשם קשר בתחלה את קשר האמונה להתחזק בו, ואחר כך ירד.

אף כף גם כשנכנס לארץ פלשתים. משום כף (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר - זה אבימלך שאמר בתם לבכי ובגקין פפי. וכשהחזירו לו מה כתוב? גם אנכי ידעתי כי בתם לבכך עשית זאת, ולא כתוב נקיון פפים.

ועתה השב אשת האיש פי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר, (שמואל א-א) רגלי חסידו ישמר וגו'. חסידו כתוב אחד, וזה אברהם שהקדוש ברוך הוא שומר אותו תמיד ולא מסיר ממנו את שמירתו לעולמים. ומה שאמר רגלי - זו אשתו, שהקדוש ברוך הוא שלח שכינתו עמה ושומר אותה תמיד.

דבר אחר רגלי חסידו ישמר - אחד, זה אברהם, שהקדוש ברוך הוא הלך עמו תמיד כדי שלא יוכלו להזיק לו. ורשעים בחשך ידמו - אלו אותם מלכים שהרג הקדוש ברוך הוא באותו לילה שרדף אחריהם.

זהו שכתוב בחשך ידמו, זה הלילה שנקשר בחשך והרג אותם, ואברהם רדף והלילה הרג אותם. זהו שכתוב ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויפם. ויחלק עליהם לילה - זה הקדוש

דחבל לעילא מן גובא, אמר הואיל דקשירנא קשרא דא מפאן ולהלאה איעול תמן. כף אברהם בשעתא דבעא לנחתא למצרים. עד לא ייחות תמן קשר קשרא דמהימנותא בקדמיתא לאתתקפא ביה, ולבתר נחת.

אוף הכי נמי כד עאל לארעא דפלשתים. בגין כף (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר, דא אבימלך דאמר בתם לבכי ובגקין פפי. וכד אהדרו ליה מה כתיב גם אנכי ידעתי כי בתם לבכך עשית זאת, ולא כתיב נקיון פפים:

ועתה השב אשת האיש פי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר (שמואל א ב) רגלי חסידו ישמר וגו'. חסידו כתיב חד, ודא אברהם דקדשא בריה נטיר ליה תדיר ולא אעדי נטירו מניה לעלמין. ומה דאמר רגלי, דא אתתיה, דקדשא בריה הוא שדר שכינתיה עמה ונטר לה תדיר.

דבר אחר רגלי חסידו ישמר. חד, דא אברהם דקדשא בריה הוא אזיל עמיה תדיר בגין דלא ייכלון לנזקא ליה. ורשעים בחשך ידמו. אלין אנון מלכין דקטל קדשא בריה הוא בההוא ליליא דרדף בתרייהו.

הדא הוא דכתיב בחשך ידמו, דא ליליא דאתקשר בחשוכא וקטל לון, ואברהם רדיף וליליא קטיל לון, הדא הוא דכתיב ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויפם. ויחלק עליהם לילה, דא קדשא בריה הוא דפליג רחמי מן דינא בגין למעפד נוקמין לאברהם, ובגין כף ורשעים בחשך ידמו. ויפם, מיבעי ליה. אלא דא קדשא בריה הוא. פי לא ברוך הוא שחלק רחמים מן הדין כדי לעשות נקמות לאברהם, ומשום כף ורשעים בחשך ידמו.